

Posudek na diplomovou práci

Posudek oponenta diplomové práce

Diagnostika lexikálně - sémantické jazykové roviny v předškolním věku,

kterou předkládá Mgr. Veronika Malechová

Nabídka diagnostických nástrojů pro děti předškolního věku, zejména specificky zaměřených na určitou oblast kognitivního vývoje, je v současné době poměrně limitovaná. Přitom zhodnotit, zda je dítě připraveno pro zahájení povinné školní docházky, je úkol nesmírně důležitý, klade nároky na diagnostika, jehož vhodné či nevhodné doporučení může mít někdy velmi významné následky. Problematiku řeči a jazyka pokládám za velmi podstatné. Souvisí jednak s rozvojem různorodých myšlenkových operací, jednak kvalitní řečový projev i porozumění mluvené řeči představují důležité východisko pro osvojení čtenářských i písemných dovedností na počátku školní docházky. Z těchto důvodů rozhodně oceňuji téma, jemuž se předkládaná práce věnuje. Pokud se nemýlím, autorka se věnuje logopedii, takže i po této stránce jí je téma blízké. V tomto kontextu je však zapotřebí vyzdvihnout, že se podařilo po celou dobu zpracování práce hovořit o tématu z hlediska psychologie.

Práce je tradičně členěna na teoretickou a empirickou část. První část obsahuje čtyři hlavní kapitoly, v nichž je věnována pozornost důležitým tématům, jež souvisejí s předškolním věkem, rozvojem, řeči, teoriemi vývoje řeči a v neposlední řadě s problematikou diagnostiky řeči z mnoha různých úhlů pohledu, s důrazem na oblast slovní zásoby a porozumění, což je hlavní téma práce.

V textu si nelze nevšimnout, že některé pasáže se autorce zjevně psaly snáze než jiné. Zatímco zcela první kapitoly jsou velmi strukturované, čtivé a přehledné, např. kapitola o behaviorismu působí poněkud krkolomně. Mimoto v této i následující kapitole postrádám citace. Zpravidla je až zcela v závěru zmíněn zdroj, ale není jasné, zda bylo vše čerpáno pouze z této jedné publikace. Chybějící citace se pak objevují ještě na několika dalších místech, což si čtenář intenzivně uvědomí především tehdy, když je věta uvedena odkazy na literaturu nebo na výzkumy, avšak tyto nejsou citovány (např. úvod k druhé kapitole, odstavec pod odrážkami na str. 39, který odkazuje na českou literaturu, ale není uvedeno na jakou, či informace o kvalitě pozornosti předškolních dětí v kapitole Diskuse na straně 94, kde by bylo vhodné taková fakta doprovodit uvedením zdroje). V souvislosti s citacemi je pak nesrozumitelná opakující se citace „Smolík, 2014“ - buď tento zdroj chybí v seznamu literatury, nebo se jedná o publikace autorů Smolíka a Seidlové Málkové, která v roce 2014 vyšla, avšak pak by měli být v citacích v textu uvedeni oba.

V teoretické části stojí za pozornost především první, třetí a čtvrtá kapitola. Druhá kapitola je snad až zbytečně obecná, opakuje informace, jež lze dohledat v učebnicových textech z vývojové psychologie, a nemyslím si, že je nutné hovořit obecně o vývoji v předškolním věku. Nicméně shrnutí informací o řečovém vývoji, včetně klíčových teorií je velmi přínosné. Rovněž přehled různorodých diagnostických nástrojů použitelných pro zmapování všemožných složek vývoje řeči a jazyka stojí za pozornost čtenářů. Jsou zde zmíněny mnohé zahraniční nástroje, které nebyly lokalizovány v našich podmínkách. Informace o nich jsou obzvláště užitečné. Dovolím si jen pár stručných poznámek - Token test pro předškolní děti byl v nedávné době standardizován a bude k dispozici v české verzi, což ovšem autorka při psaní práce nemohla vědět. Pro budoucí praxi by pak autorka mohla věnovat větší pozornost v posledních letech vydaným diagnostickým nástrojům IDS a ACFS. Oba jsou zaměřeny na zmapování kognitivních funkcí u předškolních dětí (resp. IDS je standardizován až do deseti let), zároveň poskytují informace o úrovni řečového projevu i bohatosti slovní zásoby dětí. Na druhou stranu doufám, že test PDW, jenž je v textu zmíněn, již opustil všechna poradenská zařízení a patří historii, neboť je značně zastaralý, čili zmínka o něm je spíše shodou náhod než zkušeností z praxe.

Empirická část práce představuje diagnostický nástroj Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT), jenž je hojně využíván a často citován v anglicky mluvících zemích. Autorka si kladla za cíl adaptovat test pro české prostředí a orientač-

ně zjistit, zda je v našich podmínkách využitelný. V úvodu empirické práce test velmi detailně popisuje z hlediska administrace, skórování i interpretace výsledků, což jsou velmi zajímavé informace. Několikrát se v této kapitole přihodilo, že byly použity ne zcela přesné pojmy - sed místo set, skóre místo skór, standartní místo standardní. Doporučuji příště věnovat užití těchto pojmů větší pozornost, často se v řeči i textech psychologů vyskytují, tak je žádoucí psát i říkat je ve správném tvaru.

Za pozornost stojí kapitola o adaptaci testu do češtiny. Kdykoli se jedná o diagnostické nástroje, jež pracují s verbálními podněty, resp. jsou zaměřeny na různé složky užití řeči a jazyka, vždy je velmi náročné adaptovat cizojazyčné materiály na české prostředí. Autorka této etapy své práce věnovala množství času a úsilí, pracovala velmi precizně, využívala lingvistické zdroje pro češtinu i angličtinu, aby dosáhla co nejdokonalší adaptace, která současně odpovídá původní verzi testu.

Následně autorka test administrovala více než dvěma stům dětí ve věku 2 - 6 let, což je pro počáteční zmapování, zda lze test využít v českém prostředí, oceněním hodný soubor. Navíc sběr dat byl bezpochyby velmi náročný po odborné i časové stránce.

Těžiště empirické části představuje prezentace výsledků, jež byly zpracovány za využití standardních statistických metod. Autorka porovnávala výsledky českých dětí z hlediska pohlaví, výsledky českých dětí s výsledky amerických dětí, na nichž byly tvořeny normy, i výsledky paralelních verzí zkoušky. Autorka některé prezentované výsledky rovnou doprovází diskusí s dalšími autory a jejich publikacemi a studiemi, takže v kapitole Diskuse už jsou primárně prezentovány limity práce. Nejedná se tedy o diskusi v podobě, jakou by měla mít u představení výsledků vědecké práce, ale prvky diskuse lze v textu nalézt jinde. Naopak nepodařilo se mi dohledat explicitní vyjádření, zda se potvrdily či nepotvrdily stanovené hypotézy, což by bylo vhodné v rozpravě o práci upřesnit.

Navzdory uvedeným připomínkám se domnívám, že se jedná o práci, která si zaslouží pozornost psychologů i logopedů a bylo by vhodné v ní dále pokračovat a test lokalizovat v českém prostředí. Autorka rozhodně udělala významný kus práce, kterou by bylo žádoucí dokončit do podoby použitelné v praxi. Již nyní pokládám za užitečné, aby alespoň některé výstupy z práce (např. obecné seznámení s testem, jeho adaptaci na českou verzi) prezentovala odborné veřejnosti.

Na závěr otázky: Jak budou práce na testu PPVT dále pokračovat, co autorka plánuje? U výsledků verze B, skóru GSV byly zjištěny pro některé věkové kategorie statisticky významné rozdíly mezi pohlavími, které se nikde jinde neobjevují a z hlediska charakteristik testu bychom je spíše neočekávali. Jak si autorka tuto situaci vysvětluje, jak lze takový výsledek interpretovat?

Mgr. Veronika Malechová předložila práci, která splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie FF UK v Praze.

Doporučené hodnocení: velmi dobře

Praha 29. 8. 2015

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.